

30.4.2021

Valtiovarainministeriölle

VN/6802/2020

Lausunto arviomuistiosta digitaalisen henkilöllisyyden kehityksestä

Palvelualojen työnantajat Palta ry kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta koskien digitaalisen henkilöllisyyden kehitystä Suomessa. Palta edustaa noin 2000 yksityistä palvelualan yritystä ja yhteisöä muun muassa logistiikka-, informaatio- ja viestintä-, asiantuntijapalvelu-, hallinto- ja tukipalvelu- sekä viihde- ja virkistystoimialoilla.

Arviomuistiossa esitetty tulevaisuuden visio

Palta pitää hankkeen tavoitteita lähtökohtaisesti hyvänä. On tärkeää, että kaikilla on yhdenvertaiset edellytykset ja mahdollisuudet hyödyntää digitaalista henkilöllisyyttä yhteiskunnan palveluissa. On myös tavoiteltavaa, että luodaan mahdollisuuksia laajentaa viranomaisen vahvistamien henkilötietojen joukkoa, joka asiointissa voidaan välittää toiselle osapuolelle. Tavoitteet ovat saavutettavissa kuitenkin nykyisen tunnistusmarkkinan avulla ja sitä tarpeen mukaan kehittäen. Traficom ja KKV:n selvityksen mukaan, kansalaiset ovat tyytyväisiä nykyisin tarjolla oleviin vahvoihin sähköisiin tunnistusvälineisiin eikä valtion uudelle tunnistusvälineelle nähdä ehdotonta tarvetta.

Jos tavoitteena on lisätä sähköisten palveluiden käyttöä, mahdollinen valtion tarjoama tunnistautumisväline tai -tapa (mobiilihenkilökortti) ei ole välttämättä toimiva keino. Todennäköistä onkin, että kansalaiset jatkavat pankkitunnusten tai mobiilivarmenteen käyttöä julkisissa palveluissa, vaikka tarjolla olisi valtion tunnistusväline tai ns. mobiilihenkilökortti. Siten kyseenalaiseksi jää, tuottaako investointi valtion omaan digitaaliseen henkilökorttiin odotetun hyödyn sähköisten palveluiden edistämisen näkökulmasta.

Ulkomaalaisten henkilöiden tai maahanmuuttajien osalta tilanne ei ole ollut tyydyttävä, sillä vahvan tunnistautumisen palvelut vaativat, että henkilöllä on suomalainen henkilötunnus (hetu). Ongelma olisi kuitenkin ratkaistavissa siten, että suomalainen yksilöivä hetu voitaisiin myöntää helpommin ja nopeammin ulkomaalaiselle tai maahanmuuttajalle. Henkilötunnusten loppumisesta – joita on vain rajattu määrä kullekin päivällä – on tässä yhteydessä kannettu huolta. Tätä ollaan kuitenkin ratkomassa samaan aikaan hetu-uudistustyössä, jossa on tarkoitus ottaa käyttöön uusi väli-merkki hetuun, joka samalla ratkaisisi ongelman tunnusten mahdollisesta loppumisesta. Ongelmaa tulisikin ratkaista henkilötunnuksen uudistamista ja valtion takaaman identiteetin hallinnoimista koskevassa työryhmässä. Lisäksi yhtenä mahdollisuutena olisi kehittää valtion kansalaisvarmennetta rajat ylittävässä tunnistamisessa.

Arviomuistiossa esitetty toiminnallinen ratkaisu

Toimintamallin kuvaus digitaalisesta henkilökortista on lähtökohtaisesti hyvä ja siihen liittyy kannatettavia ominaisuuksia, kuten sen toimiminen henkilöllisyyden vahvistamisessa käyntiasioinnin yhteydessä. Lisäksi ajatus niin sanotusta lupalompakosta on hyvä, jossa mobiilihenkilökorttiin voitaisiin yhdistää muitakin tarpeellisia (ja reaaliaikaisia) tietoja esimerkiksi henkilön luvista ja pätevyyksistä. Palta kuitenkin korostaa, että lupalompakko -toimintamallia tai toiminnallisuuksia voitaisiin edistää ilman perusteellista sähköisen tunnistamisen markkinan uudistamista.

30.4.2021

Epäselväksi myös jää, mikä markkinatoimijoiden rooli uudistuksessa on. Muistiossa viitataan siihen, että yksittäisiin tunnistustapahtumiin perustuva markkina muuttuisi siten, että markkina siirtyy digitaalisen identiteetin myöntämisestä ja saamisesta niihin menetelmiin, joihin sen voi tallentaa tai joiden kautta sitä voi käyttää, eli ns. digitaalisiin lupalompakkoihin. Samalla myös todetaan, että valtion takamaan ydinidentiteetin ja mobiilihenkilökortin ympärillä tulee säilymään tunnistuspalveluita. Näistä asioista on syytä käydä vielä keskustelua tunnistusmarkkinoiden toimijoiden ja muiden tahojen kanssa.

Arviomuistion sisältämä oikeudellinen arvio

Oikeudellinen arvio on tehty perusteellisesti ja asiaa on arvioitu myös kilpailu- ja valtioneuvoston politiikan näkökulmasta ja oikeuskäytäntöä selvittäen. Yksi selkeä kipukohta markkinoiden näkökulmasta liittyy ehdotettuun mobiilihenkilökorttiin, jota voitaisiin käyttää henkilöllisyyden valmistamiseen sähköisesti julkisen sektorin asiointipalveluissa. Arviolta noin 60-75 prosenttia tunnistustapahtumista kohdistuu julkisen hallinnon palveluihin, joten ne muodostavat keskeisen markkinan. Yksityisen ja kolmannen sektorin palveluissa on vähemmän hyödynnetty vahvaa sähköistä tunnistamista, mutta potentiaali kasvulle on kuitenkin merkittävä.

Epäselväksi kuitenkin vielä oikeudellisen arvion perusteella jää se, että katsotaanko uudistus julkisen sektorin markkinoille tuloksi tai kaupalliseksi toiminnaksi. Oikeudellinen arvio, sekä myös aiempi arviomuistio (VN/6802/2020) asiasta toteavat, että markkinoilla on yksityisen sektorin toimijoita ja näiden toimijoiden kesken on myös kilpailua. Nämä olosuhteet viittaavat siihen, että kyse olisi taloudellisesta toiminnasta myös silloin, kun julkissektori tuottaisi itse korvaavat palvelut asiakkaidensa tunnistamiseksi. Valtion toiminta ei voi siten kevyin perustein jäädä valtioneuvoston- ja kilpailusääntelyn ulkopuolelle tässä tapauksessa.

Käytännössä voisi käydä myös niin, että tunnistamisen mahdollistavan valtion mobiilihenkilökortin käyttö voisi laajeta myös yksityisiin palveluihin. Siltä osin kuin tunnistusvälinettä hyödynnettäisiin myöhemmin mahdollisesti yksityisissä asiointipalveluissa, on täysin selvää, että toiminta sisältää ilmeisen riskin kielletystä valtioneuvostosta.

Palta tukee Ficom ry:n lausuntoa ja siinä esitettyä tarkempaa oikeudellista analyysyä asiasta.

Muut kommentit

-

Kunnioitavasti

Tatu Rauhamäki
Johtaja, elinkeinopolitiikka
Palvelualojen työnantajat Palta ry

Jari Konttinen
Johtava asiantuntija, elinkeinopolitiikka
Palvelualojen työnantajat Palta ry